
dashopaniShadrahasyam

दशोपनिषद्ग्रहस्य०

Document Information

Text title : dashopaniShadrahasyam

File name : dashopaniShadrahasyam.itx

Category : upanishhat

Location : doc_upanishhat

Author : rAmachandrapaNDita

Transliterated by : Pranab Mukherjee pranab9 at gmail.com

Proofread by : Pranab Mukherjee pranab9 at gmail.com

Description-comments : An article by Dr. M. L. Wadekar in Upanishat Sri - Anthology of Articles on Upanishads (page 202)

Latest update : December 9, 2017

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

December 22, 2023

sanskritdocuments.org

ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ

(ಶ್ರೀಮತ್ತಿದ್ದೇಶ್ವರಸೂನುಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಚಂದ್ರಪಂಡಿತವಿರಚಿತಂ)

From the article by Dr. M. L. Wadekar

1. ಶ್ರೀರಾಮೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ ಸ್ವಚರಣಶರಣಾಯೋಚ ಏತದ್ರಹಸ್ಯಂ
ನಿಷ್ಕಾಮೈಃ ಕರ್ಮಭಿಃ ಸ್ವೈರ್ಭವತಿ ಶುಚಿಮನೋ ಯಸ್ಯ ಸೋಽತ್ರಾಧಿಕಾರೀ .
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶ್ರೀದೈಶಿಕಾಸ್ಯಾಚ್ಛುತಿಶಿರ-ಉದಿತೈಸ್ತತ್ತ್ವಮಸ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ
ಸ್ವಾತ್ಮಬ್ರಹ್ಮೈಕೈಬೋಧಂ ಜನಿಮೃತಿರಹಿತೋ ಮೋದತೇ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಃ .
(ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)
2. ಸತ್ಯೇ ಮಯ್ಯೇವ ಭಾತಂ ಚರಮಚರಮತೋಽನ್ತರ್ಬಹಿಶ್ಚಾಹಮೇಕೋ
ಮತ್ತೋಽನ್ಯನ್ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗದಪಿ ಸವಿತುರ್ಮಂಡಲೇ ಪೂರುಷೋಽಹಂ .
ಇತ್ಥಂ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಬೋಧೋ ಗುರುವರಕರುಣಾಪಾಂಗತಸ್ತಸ್ಯ ತೃಷ್ಣಾ
ಸಂದೇಹೋ ಮೋಹಶೋಕೌ ಭಯಜನನಜರಾಮೃತ್ಯವೌ ನೈವ ಸಂತಿ ..
(ಕೇನೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)
3. ಸ್ವಾಂತಃಪ್ರಾಣಾಕ್ಷಿವಾಣೀಪ್ರಭೃತಿ ಚ ವಿಷಯಾಭಾಸಕಂ ಯಸ್ಯ ಯೋಗಾದ್
ಯನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಕೈತದ್ವಿದಿತಮವಿದಿತಂ ಯದ್ಭವೇನ್ನಾತ್ಮರೂಪಂ .
ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ದೇವಮುಖ್ಯಾ ಅಪಿ ಕಿಲ ನ ವಿದುರ್ಯಸ್ಯ ಶಕ್ತಿಂ ನಿಗೂಢಾಂ
ತದ್ಭುಧ್ಧಂ ಯೇನ ಸೋಽಸೌ ಭವತಿ ನರವರೋಽನಂತಸೌಖ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಃ ..
(ಕಠವಹಯುಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)
4. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮೋ ಮಹೀಯಾನ್ಮಹತ ಉತ ಧಿಯಾ ಸಾಧನೈರ್ಯೋ ನ ಲಭ್ಯೋ
ಬುದ್ಧಿಸ್ಥೋ ಯೋಽಶರೀರೋ ರವಿಬುಧದಹನಾ ಯಸ್ಯ ಭಾಸಾ ವಿಭಾಂತಿ .
ಷಡ್ಭಿರ್ಭಾವಸ್ವಭಾವೈ ರಹಿತ ಉಪ ಸದಾಸ್ತೀತಿರೂಪೇಣ ವೇದ್ಯ-
ಸ್ತಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತ್ಯ ಧೀರೋ ಗುರುವಚನಬಲಾಜ್ಜಾಯತೇ ನಿತ್ಯಶಾಂತಃ ..
(ಮುಂಡಕೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)
5. ಜಾಯಂತೇ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಾ ಅನಲತ ಇಹ ಯದ್ವತ್ಪ್ರದೀಪ್ತಾತ್ಪರೂಪಾ-
ಸ್ತದ್ವತ್ಪರ್ವೇಽಪಿ ಭಾವಾ ಖಲು ಯತ ಉದಿತಾ ಯಾಂತಿ ಯಸ್ಮಿಲ್ಲಯಂ ತೇ .
ಅಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಃ ಪ್ರಣವವರಧನುಃ ಸ್ವಾತ್ಮಬಾಣೈಕಲಕ್ಷ್ಯ-
ಸ್ತಂ ಜಾನನ್ನಾತ್ಮರೂಪೇ ತ್ಯಜತಿ ಸ ಭವತಿ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪೋ ವಿಶೋಕಃ ..

(ಪ್ರಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

6. ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರದ್ಧಾ ಖವಾಯುಜ್ವಲನಜಲಧರಾ ಇಂದ್ರಿಯಂ ಮಾನಸಂ ಚ
ಭಕತಂ ವೀರ್ಯಂ ತಪಶ್ಚಾಯ ಸಕಲನಿಗಮಾಃ ಕರ್ಮಲೋಕಾಶ್ಚ ನಾಮ .
ಯಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾಶ್ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ವಿಲಯಮುಪಗತಾಃ ಷೋಡಶೈತಾಃ ಕಲಾ ಯಃ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಖಲು ತದಧಿಗಮಾಜ್ಜಾಯತೇ ವೀತಮೃತ್ಯುಃ ..
(ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

7. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಃ ಸುಷುಪ್ತಿಸ್ತ್ರಿತಯಮಪಿ ಮತೇಸ್ತದ್ವ್ಯಪೇಕ್ಷಸ್ತುರೀಯಃ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯಸ್ತು ಸಾಕ್ಷೀ ಗುಣಮಲರಹಿತೋಽಪ್ಯಾತ್ಮನಾನಾಭಿಧಾನಃ .
ಭೂತಾದ್ಯೋಽಚಿಂತ್ಯ ಏಕಃ ಸ ಸಕಲಜಗತಃ ಪ್ರತ್ಯಗೀಶೋಽಯಮಾತ್ಮಾ
ಬ್ರಹ್ಮೋಂಕಾರಾಧಿಗಮ್ಯಂ ವಿದಿತಮಿತಿ ಭವೇದ್ಯೇವ ಸ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಃ ..
(ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

8. ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಶಾದಿದೇಹಾವಧಿಸಕಲಮಿದಂ ತತ್ರ ವಿಶ್ಯಾಂತರಸ್ಥೋ
ಯಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಧೀಶೋ ನಿಯಮಯತಿ ಸದಾನಂದಚಿದ್ರೂಪ ಏಕಃ .
ಅನ್ನಾದೀನ್ವಂಚಕೋಶಾನ್ನಿಜಗುರೂವಚಸಾ ಸಂವಿವಿಚ್ಯಾತ್ಮಭೂತಂ
ತಂ ವಿದ್ವಾನ್ನಿತ್ಯತ್ಯಪ್ತಃ ಕಿಲ ಭಯರಹಿತೋ ವರ್ತತೇ ಸರ್ವಭೂತಃ ..
(ಐತರೇಯೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

9. ಯೋ ಲೋಕಾಲ್ಲೋಕಪಾಲಾನ್ಸಕಲಮಪಿ ಪುರಾ ಭೋಗ್ಯಜಾತಂ ಹಿ ತೇಷಾಂ
ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಂತಃ ಸಂಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸ್ಥಿರಚರಮಖಿಲಂ ಪ್ರೇರಯತ್ಯಾಂತರಃ ಸಃ .
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾತ್ರೇಷದನ್ಯತ್ಸಕಲಜಗದಧಿಷ್ಠಾನರೂಪೋಽಹಮೇಕಃ
ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯೇನಾಧಿಗತಮಿತಿ ಸ ನಾವಾಪ್ತಕಾಮೋಽಮೃತಃ ಸ್ಯಾತ್ ..
(ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

10. ಮೃದ್ರೂಪೇ ಜ್ಞಾತ ಏತದ್ಭಟಮುಖಮಖಿಲಂ ತಜ್ಜಮಸ್ಯಾನಭಿನ್ನಂ
ತದ್ವಚ್ಛೇದೈಶಿಕೇನಾನುಭವತಿ ಸತತಂ ತತ್ತ್ವಮಸ್ಯೇವಮುಕ್ತಃ .
ಯಸ್ಮಾದಾಕಾಶಮುಖ್ಯಂ ಭವತಿ ಜಗದಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಚ್ಚಾಹಮಸ್ಮೀ
ತ್ಯೇತನ್ಮತ್ತೋ ನ ಭಿನ್ನಂ ಸ ಭವತಿ ಮನುಜೋ ಬ್ರಹ್ಮ ನ ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತಾ ..
(ಬೃಹದಾರಣ್ಯೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ)

11. ಯಸ್ಯಾನಂದಸ್ಯ ಮಾತ್ರಾ ವಿವಿಧಸುಖಮಿದಂ ಯೇನ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಜೀವಾಃ
ಪ್ರಾಣಂತ್ಯವ್ಯಾಕೃತಂ ಪ್ರಾಗ್ಜಗದಿದಮಖಿಲಂ ವ್ಯಾಕರೋನ್ನಾಮರೂಪೈಃ .
ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಹೃಷೀಕಾಧಿಪ ಇತಿ ವಿದಿತಂ ವ್ಯಾಪಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ರಾ-
ಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮೀತಿ ವೇತ್ಯೈತಿ ವಿಲಯಮಸವಸ್ತಸ್ಯ ನೈವೋಚ್ಛಲಂತಿ ..
(ಉಪಸಂಹಾರಃ)

12. ಶ್ರೀರಾಮಾಂಘ್ರ್ಯಬ್ಜಬೃಂಗೋ ಗುರುಚರಣಕೃಪಾಪಾಂಗಲಬ್ಧೈಕೃಚೋಧೋ
ಯಃ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧೇಶಸೂನುವಿರಚಿತಮಮುನಾ ರಾಮಚಂದ್ರಾಭಿಧೇನ .
ಯಚ್ಛ್ಲೋಕೈಃ ಪಂಕ್ತಿಸಂಖ್ಯೈರಿದಮುಪನಿಷದಾಂ ಸದ್ರಹಸ್ಯಂ ದಶಾನಾಂ
ಜ್ಞಾತ್ವಾರ್ಥಂ ಸಂಪರೇದ್ಯೋಽನುಭವತಿ ಸ ಸುಖಂ ಸದ್ಗುರೋಃ ಸಂಪ್ರಸಾದಾತ್ ..
ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಿದ್ವಾನ್ಮುಕುಟಾಲಂಕಾರಹೀರವರಶ್ರೀರಾಜಯೋಗಿವರ್ಯಃ-
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಸೂನುಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪಂಡಿತವಿರಚಿತಂ
ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯಂ ಸಮಾಪ್ತಂ ..
ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ವಿರಚಿತ ಛಂದೋಬದ್ಧ ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ
- ಅಲ್ಪಜ್ಞಾತ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಗ್ರಂಥ
ಡಾೆ ಮುಕುಂದ ಲಾಲಜೀ ವಾಡೇಕರ

From Upanishat Sri - Anthology of Articles on Upanishads, page 202

ಉಪೋದ್ಘಾತ - ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಮೇಂ ಅಲಗ-ಅಲಗ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಸೇ ಸಂಬಂಧಿತ
ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥ ವಿದ್ವಾನ್ಮೋಂ ನೇ ಲಿಖೇ ಹ್ಯಂ . ಭಾರತ ಕೇ ಹರ ಪ್ರದೇಶ ಮೇಂ ಸೇ
ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಮೇಂ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಣೀತ ಕರನೇ ವಾಲೇ ಪಂಡಿತೋಂ ಕೀ ಪರಂಪರಾ ರಹೀ
ಹ್ಯೆ . ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ಭೀ ಉನ್ವೀಂ ವಿದ್ವಾನ್ಮೋಂ ಮೇಂ ಸೇ ಏಕ ಹ್ಯಂ,
ಜಿನೋಂನೇ

ನ ಕೇವಲ ಏಕ ಹೀ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೇಂ, ಅಪಿತು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಕೀ ಅಪನೀ ವಿದ್ವತಾ
ಸೇ

ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಮೇಂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥೋಂ ಕಾ ಪ್ರಣಯನ ಕಿಯಾ ಲೇಕಿನ
ಉನಕಾ ಯಹ

ಪ್ರದಾನ ಆಧುನಿಕ ಸಂಶೋಧಕೋಂ ಕೇ ನಿದರ್ಶನ ಮೇಂ ಅಭೀ ತಕ ಲಾಯಾ
ನಹೀಂ

ಗಯಾ ಹ್ಯೆ . ಇಸಲಿಖ ಇಸ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶೋಧಪತ್ರ ಮೇಂ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ
ಕಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೇಂ ಪ್ರದಾನ ಔರ ವಿಶೇಷತಯಾ ಉನಕಾ ವೇದಾಂತಪರಕ
ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಗ್ರಂಥ ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ ಕೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ ವಿಶ್ಲೇಷಣ ಕಿಯಾ
ಗಯಾ ಹ್ಯೆ . ವಹ ಅಪ್ರಕಾಶಿತ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥ ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಗ್ರಂಥ ಕೇ ರೂಪ
ಮೇಂ ಹೀ ಅಭೀ ತಕ ರಹಾ ಥಾ ಜಿಸಕಾ ಅಭ್ಯಾಸ ಔರ ಸಂಪಾದನ ಕರಕೇ ಮೈಂನೇ
ಯಹ ಲೇಖ ಲಿಖಾ ಹ್ಯೆ .

ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ಕಾ ಪರಿಚಯ - ಕೋಲ್ಹಾಪುರ ಕೇ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜ
ಕೇ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ಸಬಸೇ ಬಡೇ ಪುತ್ರ ಥೇ . ಉನಕೀ ಕುಲ ಪರಂಪರಾ ಔರ
ಕುಲ ವೃತ್ತಾಂತ ಕೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ ಕಾಫೀ ಜಾನಕಾರೀ ಪ್ರಾಪ್ತ ಹೋತೀ ಹ್ಯೆ . ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ

ಮಹಾರಾಜ ಏಕ ಪ್ರಥಿತಯಜ್ಞ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಶಿರ ಸಾಧುಪುರುಷ ಥೇ .

ಉನಕಾ ಜನ್ಮ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ನವಮೀ ಶಕಸಂವತ್ 1664 ಯಾನೇ 1743 ಈಸವೀ ಸನ ಕೋ ಹುಆ ಥಾ . ಉನಕೀ ಮಾತಾ ಕಾ ನಾಮ ಗೋದಾವರೀ ಶಿರ ಪಿತಾ ಕಾ ನಾಮ ರಾಮಭಟ್ಟ

ಬಾಬಾ ಥಾ . ವೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ವಾಜಸನೇಯೀ ಶಾಖಾ ಕೇ ಥೇ ಶಿರ ಉನಕಾ ಗೋತ್ರ

ಕೃಷ್ಣಾತ್ರಿ ಥಾ . ವೇದ ಶಿರ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಕಾ ಉನ್ನೋಂನೇ ಅಧ್ಯಯನ ಕಿಯಾ ಥಾ .

ಅದ್ವೈತಾನಂದ, ಯೋಗಾನಂದ ಶಿರ ವೈಕುಂಠಾನಂದ ಜೈಸೇ ಮಹಾನ್ ಸಂತೋಂ ಕೇ

ಸಂಪರ್ಕ ಮೇಂ ಆನೇ ಸೇ ಉನಕಾ ಮನ ಭೀ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕೀ ತರಫ ರುಚಿ ಲೇನೇ ಲಗಾ

ಶಿರ ಬಾದ ಮೇಂ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನೋಂ ಕೇ ಕಾರಣ ವೇ ಭೀ ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷ ಬನ ಗಯೇ

ಉನಕಾ ಜೀವನ ಅನೇಕ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಕಥಾಂ ಸೇ ಜುಡಾ ಹುಆ ಹೈ .

ಐಸೇ ತೇಜಸ್ವೀ ಮಹಾಪುರುಷ ಕೇ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ಪುತ್ರ ಥೇ . ಉನಕಾ ಜನ್ಮ ಚೈತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ನವಮೀ ಕೋ ಶಕ ಸಂವತ್ 1971 ಮೇಂ ಯಾನೇ 26 ಅಪ್ರೆ 1769 ಕೋ ಹುಆ . ಉನ್ನೋಂನೇ ಪರಂಪರಾಗತ ಪದ್ಧತಿ ಸೇ ವ್ಯಾಕರಣ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ, ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತ ಕರ್ಮ ಶಿರ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕಿಯಾ ಥಾ . ಋಗ್ವೇದ ಶಿರ ಯಜುರ್ವೇದ ಕಾ ಉನಕಾ ಅಧ್ಯಯನ ಗ್ಯಾರಹ ಸಾಲ ಕೀ ಅಲ್ಪ ಆಯು

ಮೇಂ ಪೂರಾ ಹುಆ . ಬಾದ ಮೇಂ ಉನ್ನೋಂನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಡಿತೋಂ ಕೇ ಪಾಸ ಸೇ ವ್ಯಾಕರಣ,

ನ್ಯಾಯ, ಶ್ರೌತ, ಮಂತ್ರ, ವೇದಾಂತ ವಗೈರಹ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಮೇಂ ಪ್ರವೀಣತಾ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕೀ . ಛಂದಃಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿರ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾದಿ ಕಾ ಪರಿಶೀಲನ ಉನ್ನೋಂನೇ ಕಿಯಾ ಹೀ ಥಾ . ಜ್ಯೋತಿಷಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿರ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಮೇಂ ಭೀ ವೇ ಪಾರಂಗತ ಥೇ .

23 ವರ್ಷ ಕೀ ಆಯು ತಕ ಉನ್ನೋಂನೇ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಂ ಶಿರ ಕಲಾಂ ಮೇಂ ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ

ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಿಯಾ ಥಾ . ವಿದ್ವಾನೋಂ ಕೀ ವಾದಸಭಾ ಮೇಂ ಭೀ ಅನ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಕಾ ಅಪಮಾನ

ಕಿಯೇ ಬಿನಾ ಖುದ ಕೀ ವಿದ್ವತ್ತಾ ಪ್ರದರ್ಶಿತ ಕರತೇ ಥೇ . ಜೀವನ ಕೇ ಪರಿಣತ

ಕಾಲ ಮೇಂ ಉನಕಾ ಜೀವನ ಜ್ಯಾದಾತರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕೀ ಓರ ಝುಕಾ ಹುಆ ಥಾ .
ಉನ್ನೇಂ

ಕರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ ಔರ ಉಪಾಸನಾ ಮಾರ್ಗ ಮೇಂ ಅಧಿಕ ರುಚಿ ಹೋನೇ ಲಗೀ ಔರ
ಖುದ

ವಿದೇಹೀ ಜನಕ ಕಾ ಆದರ್ಶ ಸಾಮನೇ ರಖ ಕರ ಜೀವನ ಜೀನೇ ಲಗೀ .
ಕೋಲ್ಹಾಪುರ

ಕೇ ರಾಜಾ ಛತ್ರಪತಿ ನೇ ಉನಕಾ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ಸ್ವೀಕಾರ ಕಿಯಾ . ರಾಜಾ ನೇ ಪೂರಾ ರಾಜ್ಯ
ಔರ ಮಹಾರಾಜ ಯಹ ಖಿತಾಬ ಭೀ ಉನಕೋ ಭೇಂಟ ಕಿಯಾ, ಲೇಕಿನ
ರಾಮಚಂದ್ರ

ಜೀ ಕೋ ಉಸಮೇಂ ಕೋಈ ಆಸಕ್ತಿ ನಹೀಂ ಥೀ . ಉನ್ನೋನೇ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ
ತೃತೀಯಾ

ಶಕನಂವತ್ 1742 ಯಾನೇ 24 ಅಪ್ರೆಲ 1830 ಕೋ ಸಮಾಧಿ ಗ್ರಹಣ ಕೀ .

ಪಂಡಿತ ಜೀ ರಾಮಜೀ ಕೇ ಪರಮ ಭಕ್ತ ಥೇ . ಪ್ರಸ್ತುತ ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ
ಗ್ರಂಥ ಕೇ ಆರಂಭ ಮೇಂ ಉನ್ನೋನೇ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಕೋ ಪ್ರಣಾಮ ಕರಕೇ
ಮಂಗಲಾರಂಭ ಕಿಯಾ ಹೈ . ಅಂತಿಮ ಶ್ಲೋಕ ಮೇಂ ಭೀ ಉನ್ನೋನೇ ಖುದ ಕೋ
ಶ್ರೀರಾಮ ಭಗವಾನ್ ಕೇ ಪದಕಮಲ ಕಾ ಭೃಂಗ ಅರ್ಥಾತ್ ಭ್ರಮರ ಐಸಾ
ವರ್ಣನ ಕಿಯಾ ಹೈ . ಗುರು ಪ್ರಸಾದ ಸೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೇ ಸಾಥ ಐಕ್ಯ ಕಾ ಬೋಧ
ಹುಆ ಥಾ, ಐಸಾ ಅಪನೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ ವೇ ಬತಾತೇ ಹೈಂ . ಅಂತಿಮ ಪುಷ್ಪಿಕಾ
ಮೇಂ ವೇ ಅಪನಾ ಪರಿಚಯ “ವಿದ್ವನ್ಮುಕುಟಾಲಂಕಾರಹೀರವರ” ಔರ
“ರಾಜಯೋಗಿವರ್ಯ” ಐಸಾ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರತೇ ಹೈಂ .

ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ಕೇ ಗ್ರಂಥ - ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತ
ಔರ ಮರಾಠೀ ಭಾಷಾ ಮೇಂ ಅನೇಕ ವಿದ್ವತ್ತಾಪರಿಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥೋಂ ಕೀ ರಚನಾ
ಕೀ . ಉನಕೇ ಬಹುತ ಸೇ ಗ್ರಂಥ ಅಪ್ರಕಾಶಿತ ಔರ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾತ ರಹೇ ಹೈಂ .

1. ಪ್ರಾತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ - ವೇದಲಕ್ಷಣ ವಿಷಯಕ ಯಹ ಗ್ರಂಥ
ವೈದಿಕ ವ್ಯಾಕರಣ ಔರ ವೇದಪಠನ ಕೀ ದೃಷ್ಟಿ ಸೇ ಉಪಯುಕ್ತ ಹೈ .

2. ಬೈರ - ವೈದಿಕ ಋಚಾಓಂ ಕೇ ಸಂಸ್ಕರಣ ಕೇ ಉಪಯುಕ್ತ
ವೇದಲಕ್ಷಣವಿಷಯಕ ಗ್ರಂಥ .

3. ಕುಂಡೇಂದು - ಕುಂಡಲಕ್ಷಣ ವಿಷಯಕ ಯಹ ಗ್ರಂಥ ನವಗ್ರಹೋಂ ಕೇ
ಪೀಠ ವಗೈರಹ ಬನಾನೇ ಕೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಕೇ ಉಪಯುಕ್ತ ಹೈ .

ಲೀಲಾವತೀ - ಯಹ ಗಣಿತ ಕಾ ಗ್ರಂಥ ಇಸಮೇಂ ಸರಲತಾ ಸೇ ಸ್ಪಷ್ಟ
ಕಿಯಾ ಹೈ . ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇ ಮಾಪನ ಕೇ ಉಪಯುಕ್ತ ಗಣಿತ ಕೀ

ಯುಕ್ತಿಯಾ ಇಸಮೇಂ ಪಾಯೀ ಜಾತೀ ಹೈಂ .

4. ವೃತ್ತಾಭಿರಾಮ - ಛಂದಃಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾ ಏಕ ಮಹತ್ತ್ವ ಕಾ ಗ್ರಂಥ

ಕವಿಯೋಂ ಔರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇ ವಿದ್ವಾನ್ಮೋಂ ಕೇ ಉಪಯುಕ್ತ .

5. ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯ - ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷದ್ ಕೀ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ .
ವೇದಾಂತ ಕಾ ಗ್ರಂಥ .

6. ಅಧಿಕರಣಸಂಗ್ರಹ - ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಕೇ ಅಧಿಕರಣೋಂ ಪರ ಆಧಾರಿತ
ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾ ಛಂದೋಬದ್ಧ ಗ್ರಂಥ .

7. ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ - ಸ್ವೋಪಜ್ಞವೃತ್ತಿ ಕೇ ಸಾಧ-ವೇದಾಂತ ಕಾ
ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಗ್ರಂಥ . ಅಪನೀ ಖುದ ಲಿಖೀ ಹುಈ ವೃತ್ತಿ ಕೇ ಸಾಧ .

8. ಶ್ರೀರಾಮಲೀಲಾಸಹಸ್ರನಾಮ - ವೈಚಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ ಡಂಗ ಸೇ ಲಿಖಾ

ಹುಆ ಸ್ತೋತ್ರ . ರಾಮ ಭಗವಾನ್ ಕೇ ಜೀವನ ಔರ ಕಾರ್ಯ ಕಾ ವಿವರಣ, ಸಾಧ
ಮೇಂ ಉನಕಾ ಸಹಸ್ರ ನಾಮ ಭೀ ಪಾಯಾ ಜಾತಾ ಹೈ .

9. ರಾಮಮಹಿಮ್ನಸ್ತೋತ್ರ - ಶಿವಮಹಿಮ್ನಸ್ತೋತ್ರ ಕೇ ಸಮಾನ ರಾಮಮಹಿಮ್ನಸ್ತೋತ್ರ

ಇಸಕೇ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ (10) ಶಯನೋತ್ಸವ, (11) ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವ (12)

ಭಗವದ್ಗೀತಾ - ಗೀತ-ಅಭಂಗ - ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಕೇ 700 ಶ್ಲೋಕೋಂ ಪರ
ವಿರಚಿತ 700 ಅಭಂಗೋಂ (ಮರಾಠೀ ಅಭಂಗ-ಸ್ತೋತ್ರ) ಕಾ ಸಂಗ್ರಹ .

(13) ಅಷ್ಟಾವಕ್ರಗೀತಾ ಸಮಶ್ಲೋಕೀ (14) ಅಗಣಿತ ಸುಭಾಷಿತ, ಆರ್ಯಾ,
ಅಭಂಗ, ಪದ, ಸಾಕೀ ವಗೈರಹ ಕೀ ರಚನಾ .

ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ - ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜಾ ಕೀ ಗುರು ಪರಂಪರಾ ಮೇಂ

ಯಶವಂತ ಮಹಾರಾಜ ಥೇ . ಅಭೀ ಉನಕೇ ವಂಶಜ ಹೈಂ . ಉನಕೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ
ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹ ಮೇಂ ಸೇ ಉನಕೇ ಅನುರಾಗ ಔರ ಅಸೀಮ ಅನುಗ್ರಹ ಕೇ ಕಾರಣ

ಮುರೈ ದಶೋಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ ಯಹ ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಗ್ರಂಥ ಮಿಲಾ . ರಾಮಚಂದ್ರ
ಪಂಡಿತ, ಉನಕಾ ಜೀವನ ಔರ ವಂಶ ಪರಂಪರಾ ಕೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ ಭೀ

ಉನ್ನೋನೇ

ಮುರೈ ಅವಗತ ಕರಾಯಾ . ತೇರಹ ಪತ್ರ ಸಂಖ್ಯಾ ಕೇ ದೇವನಾಗರೀ ಸುಂದರ
ಹಸ್ತಾಕ್ಷರ ಮೇಂ ಲಿಖಿತ ಯಹ ಗ್ರಂಥ 10.4x30.4 ಸೇಂಟೀಮೀಟರ ಕೇ

ಕಾಗಜ ಪರ ಉಪಲಬ್ಧ ಹೈ . ಮಧ್ಯ ಮೇಂ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥ ಔರ ಊಪರ ತಥಾ
ನೀಚೇ ಕೇ ಸ್ಥಾನ ಮೇಂ ಉನಕೀ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ದೀ ಗಈ ಹೈ . .

ಶೀರ್ಷಕ ಕೇ ಅನುಸಾರ ಯಹ ದಸ ಉಪನಿಷದೋಂ ಕೇ ರಹಸ್ಯ ಬತಾನೇ

ವಾಲಾ ಛೋಟಾ ಸಾ, ಲೇಕಿನ ಅಪೂರ್ವ ಛಂದೋಬದ್ಧ ಗ್ರಂಥ ಹೈ . ಹರ ಏಕ

ಉಪನಿಷದ್ ಕಾ ರಹಸ್ಯ ಏಕ ಸ್ವಗ್ಧರಾ ಭಂದ ಮೇಂ ವಿರಚಿತ ಶ್ಲೋಕ
ಮೇಂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಿಯಾ ಗಯಾ ಹೈ . ಯೇ ಶ್ಲೋಕ ಕವಿ ನೇ ಖುದ ಗ್ರಥಿತ ಕಿಯೇ
ಹೈಂ . ಕುಲ ಬಾರಹ ಶ್ಲೋಕ ಹೈ . ಪಹಲಾ ಶ್ಲೋಕ ಉಪೋದ್ಭೂತ ಸ್ವರೂಪ ಔರ
ಮಂಗಲಾರಂಭ ಕಾ ಹೈ . ಅಂತಿಮ ಶ್ಲೋಕ ಮೇಂ ಕವಿ ನೇ ಅಪನೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ
ಔರ

ಇಸ ಗ್ರಂಥ ಕೇ ಬಾರೇ ಮೇಂ ಬತಾಯಾ ಹೈ . ದೂಸರೇ ಶ್ಲೋಕ ಸೇ ಗ್ಯಾರಹವೇಂ
ಶ್ಲೋಕ ತಕ 10 ಶ್ಲೋಕೋಂ ಮೇಂ ದಸ ಉಪನಿಷದೋಂ ಕಾ ರಹಸ್ಯಮಯ ಔರ
ಗೂಡ ಸಂದೇಶ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಿಯಾ ಹೈ . ವೇ ದಸ ಉಪನಿಷದ್ ಹೈಂ -
ಇಶಕೇನಕರಪ್ರಶ್ನಮುಂಡಮಾಂಡೂಕ್ಯತಿತ್ತಿರಿಃ .

ಐತರೇಯಂ ಚ ಛಾಂದೋಗ್ಯಂ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಂ ತಥಾ ..

ಇಸ ಗ್ರಂಥ ಮೇಂ ಮುಂಡಕ ಪಹಲೇ ಔರ ಬಾದ ಮೇಂ ಪ್ರಶ್ನ ಲಿಯಾ ಹೈ, ಯಹ
ಪರಿವರ್ತನ ಹೈ . ಇಸ ಗ್ರಂಥ ಕೇ ಔರ ಏಕ ವಿಶೇಷತಾ ಯಹ ಹೈ, ಕಿ ಲೇಖಕ
ನೇ ಖುದ ಹರ ಏಕ ಶ್ಲೋಕ ಕೇ ವೃತ್ತಿ ಲಿಖೀ ಹೈ, ಜಿನಮೇಂ ಉನ್ನೋನೇ ಹರ
ಏಕ ಶ್ಲೋಕ ಕೋ ಸಮರ್ಯಾನೇ ಕೇ ಲಿಖ ಹರ ಏಕ ಉಪನಿಷದ್ ಕೇ ಮೂಲ
ಅವತರಣೋಂ ಕೋ

ಉದ್ಧೃತ ಕರಕೇ ವಿಷಯ ಕೋ ಸರಲ ಕಿಯಾ ಹೈ . ವೃತ್ತಿ ಮೇಂ ಉಪನಿಷದೋಂ
ಕೇ

ಅತಿರಿಕ್ತ, ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಶ್ರೀರಾಮ ಗೀತಾ, ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯ, ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿ,
ಭಾಗವತ, ರಾಮಹೃದಯ ವಗೈರಹ ಗ್ರಂಥೋಂ ಸೇ ಉದ್ಧರಣ ಲಿಯೇ ಹೈಂ .
ಶಾಂಕರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೇ ಪ್ರತಿ ಉನಕಾ ಆದರಭಾವ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೈ .

ಇಸ ಪ್ರಕಾರ ದಸ ಉಪನಿಷದೋಂ ಕೇ ಸಾರಭೂತ ರಹಸ್ಯ ಕೋ ಭಂದೋಬದ್ಧ
ಗ್ರಂಥ ಮೇಂ ಕವಿ ನೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಿಯಾ ಹೈ . ವಿದ್ವಾನ್ಮೋಂ ಕೇ ಪರಿಶೀಲನ ಕೇ
ಲಿಖ ಮೂಲ ಶ್ಲೋಕೋಂ ಕಾ ಪಾಠ ಇಸ ಲೇಖ ಕೇ ಸಾಧ ದಿಯಾ ಹೈ .

Encoded and proofread by Pranab Mukherjee pranab9 at gmail.com

—
dashopaniShadrahasyam

pdf was typeset on December 22, 2023

—

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

